

Omgevingsvisie

Stap 1 Het visie-deel

Op weg naar een visie voor Texel 2050

april 2024

Project	Omgevingsvisie Texel 2050
	Stap 1 Visie-deel
Status	Concept - vast te stellen
Opdrachtgever	Gemeente Texel
	Rikus Kieft
	Peter Buschman
Datum	9 april 2024
Auteur	Hans de Vries o.b.v. basis W+B

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	5
1. ● INLEIDING	6
1.1. Achtergrond	6
1.2. Uitgangspunten	6
1.3. Proces	6
2. ● WIE ZIJN WIJ / WILLEN WIJ ZIJN?	7
2.1. Kernwaarden	7
2.2. Verhaallijnen	8
2.2.1. Verhaallijn 1: Texelleren	8
2.2.2. Verhaallijn 2: Van onderop	9
3. ● VOORTBOUWEN OP WAT ER IS	10
3.1. Beleidsinventarisatie	10
3.2. Trends en ontwikkelingen	10
3.3. Staat van de Leefomgeving	11
4. ● TWEE SCENARIO'S	12
4.1. Uitgangspunten	12
4.2. Scenario 1: Dynamisch Texel	13
4.3. Scenario 2: Natuurlijk Texel	14

5. FUNDERING VAN HET TOEKOMSTBEELD TEXEL 2050 15

- 5.1. Leidende principes 15
- 5.2. De missie & visie 15
- 5.3. De uitwerking in integrale opgaven 17

6. DILEMMA'S 18

- 6.1. Goed wonen en leven 18
- 6.2. Waardevol buitengebied 19
- 6.3. Toekomstbestendig ondernemen 19
- 6.4. Adaptief eiland 20
- 6.5. Duurzaam bereikbaar 20

7. VERVOLGPROCES 21

BIJLAGE

OVERWEGINGEN RONDOM TOEKOMST LANDELIJK GEBIED 22

- Het landelijk gebied 22
- Onontkoombare veranderingen 22
- Naar toekomstbestendig evenwicht 22
- Wat speelt 23
- Oppakken landelijke opgaven 24
- Naar samen Texelleren 24
- Bescherm landbouwgrond 25
- Waar komt het op neer? 25
- Botsingen met andere opgaven 26

VOORWOORD

Het heden

Texel is een prachtig eiland. Met een grote variatie in landschappen, zowel qua natuur als cultuurhistorie. Geweldig om er te wonen, te werken, te recreëren, te ondernemen. Dat ondernemen, ondernemer zijn op Texel, gaat de Texelaars goed af. Texel staat plek 15 op de lijst¹ van de 100 Nederlandse gemeenten met de beste economische prestaties van het MKB.

Die natuurlijke rijkdom en dat afwisselende landschap is ons kapitaal. Dat begrepen enkele ondernemers 60 jaar geleden heel goed. Het toerisme kwam op en zij bedachten tijdig dat kaderstelling nodig was om 'Spaanse' toestanden te voorkomen. Zij stuurden aan op ruimtelijke kaderstelling door de gemeente waarbinnen de toeristische groei zich kon ontwikkelen. Er kwam een planologische beddengrens, een zonering, er werd extra bos aangeplant. Een ontzettend mooi voorbeeld van welbegrepen eigenbelang en van zorg voor ons collectieve kapitaal. Landbouw en visserij waren toen nog bloeiende bedrijfstakken en gaven mede vorm aan het eiland.

Een halve eeuw verder

We zijn nu ruim een halve eeuw verder, landbouw en visserij staan onder druk en de grenzen aan de groei van het toerisme zijn in zicht. Het Toeristisch Toekomst Plan van september 2021 is daar duidelijk over: het draagvlak bij de inwoners staat onder druk. De ecologische veerkracht van ons natuurlijk kapitaal komt op diverse plekken in de gevarenzone. Bijsturen is niet eenvoudig, omdat het lijkt op het koers wijzigen van een mammoettanker.

Bijsturen kan alleen stapje voor stapje en vraagt een visie met een helder eindbeeld waar we in 2050 uit willen komen. Van 'faciliteren van de groei' naar 'balans' en 'bewaken van de kwaliteit' en daarmee het reguleren van druk waar die te hoog wordt. Te hoog voor inwoners, te hoog voor toeristen, te hoog voor kwetsbare natuur. Dat vraagt veel, van iedereen. Het vraagt om onderscheid te maken tussen korte termijn-belang en waar we uiteindelijk naar toe willen. Het vraagt ook om ruimte voor aanpassing van het toerisme op Texel, omdat we die markt beslist niet willen verliezen maar juist willen blijven benutten in evenwicht met leefbaarheid en ecologie.

Voeg daarbij de andere uitdagingen in onze samenleving die ook Texel niet voorbijgaan. Het klimaat verandert, de biodiversiteit neemt af, het stroomnet heeft te weinig capaciteit, de zeespiegel blijft niet zoals die was, het grondwater wordt zilter en hoe lang blijven de wadplaten nog droogvallen? En ook nu zie je weer Texelse ondernemers die vooruit denken. Ze werken aan kringlooplandbouw, opslag van zoet water, aan teelten onder zilte condities, andere vismethoden, culinaire vernieuwing, duurzame inkoop en duurzame productie, eigen lokale producten, ideeën over meebewegen met strand en zee etc. De Texelse ondernemers drive een onmisbaar ingrediënt in het toekomstbestendig maken van de Texelse samenleving.

Het familiebedrijf Texel

Maar: waar bewegen we naar toe? Welke visie, welk toekomstbeeld leidt ons? Binnen welke grenzen moeten ondernemers zich aanpassen aan de toekomst? En waar vandaan vertrekken we? Wat dat laatste betreft is er het afgelopen jaar veel huiswerk gedaan: na vaststelling van de Kadernota is gewerkt aan de Staat van de Leefomgeving, het Verhaal van Texel, Trends en Ontwikkelingen, de Beleidsinventarisatie en een Milieu Effect Rapportage (MER) Light.

Voor u ligt de concept versie van het Visie-deel, zoals we dat hebben opgebouwd met het huiswerk en getoetst in twee participatiestappen. Voordat we beginnen aan stap 3 in de participatie, leggen we het voor aan de Raad. En ik nodig u uit te denken en te reageren vanuit welbegrepen eigenbelang en zorg voor ons natuurlijke kapitaal. Waar beter dan in een goed opgezet familiebedrijf begrijpt men dat het niet gaat om de snelle winst. Maar om continuïteit, om goede relaties met de sociale omgeving, geen uitputting van bronnen en voldoende rendement om te kunnen investeren. Zo kun je een gezond bedrijf overdragen aan de volgende generatie. Laat dat ook onze gezamenlijke doelstelling zijn op en voor familiebedrijf Texel.

Rikus Kieft | portefeuillehouder

¹ bron Elsevier, <https://www.bureaulouter.nl/>

1. ■ INLEIDING

Texel is een prachtige gemeente om te wonen, te werken en te recreëren. Het eiland is letterlijk en figuurlijk in beweging, net als de wereld om ons heen. We staan voor verschillende transities, die ruimteclaims met zich meebrengen. Hoe willen we groeien en waar? En wat willen we behouden en beschermen? In deze 'Omgevingsvisie Stap 1' zetten we de eerste stap naar antwoord op die vragen. Om daarmee richting te geven aan de Texelse toekomstplannen tot 2050. In dit document verduidelijken we de uitgangspunten en keuzes, zodat we Texel goed doorgeven aan volgende generaties.

1.1. Achtergrond

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Beslissingen over nieuwe plannen voor wonen, ruimte, infrastructuur, milieu en water worden op een nieuwe manier genomen. Daarom moeten we goed nadenken over hoe we met de ruimte op Texel willen omgaan en hoe Texel er in de toekomst uit gaat zien.

De Omgevingswet eist dat iedere gemeente een Omgevingsvisie opstelt die de kwaliteit en ontwikkeling van de fysieke leefomgeving (de omgeving waarin we in leven) en de effecten op de sociale leefomgeving beschrijft. In deze Omgevingsvisie staan de grote lijnen van de plannen van de gemeente voor 2050.

Omdat we niet in de toekomst kunnen kijken, is het onmogelijk heel gedetailleerd te worden. De omgevingsvisie beschrijft niet alleen hoe we de ruimte zo goed mogelijk kunnen gebruiken, maar ook welke keuzes hiervoor nodig zijn. De uiteindelijke omgevingsvisie geeft antwoord op 3 vragen:

- Hoe zorgen we voor zelfredzaamheid op de vitale functies?
- Wat gaan we doen om Texel nog mooier, gezonder en aantrekkelijker te maken?
- Hoe beschermen, behouden en beheren we de bestaande leefomgeving met haar specifieke kwaliteiten?

Een vastgestelde omgevingsvisie bindt alleen de gemeente en is van invloed op veel (toekomstig) vast te stellen beleid door de gemeenteraad. Er staan geen regels in die wettelijk afgedwongen kunnen worden. Die staan in het Omgevingsplan, de opvolger van het bestemmingsplan.

1.2. Uitgangspunten

Een Omgevingsvisie moet aan een aantal belangrijke uitgangspunten voldoen. Om te beginnen is een complete visie nodig over de toekomst van Texel. Naast de fysieke leefomgeving, worden ook de sociale- en economische ambities beschreven in deze visie. Het bestaand beleid vormt de basis voor de nieuwe plannen. In de 'Kadernota Toekomst van Texel', die in 2022 door de gemeenteraad van Texel is vastgesteld, zijn de uitgangspunten voor deze Omgevingsvisie vastgelegd.

Na deze 'Omgevingsvisie Stap 1' volgt de uitwerking in opgaven en programma's. Deze eerste stap focust op de visie in hoofdlijnen en de daarmee samenhangende keuzes. De Omgevingsvisie is een 'dynamisch' document. Toekomstplannen kunnen niet in beton worden gegoten. Omdat de wereld waarin we leven razendsnel verandert, zullen onze ambities regelmatig moeten worden geactualiseerd. Wij willen nieuwe ontwikkelingen stimuleren en goed samenwerken om de doelen en ambities te realiseren. Zo wordt het mogelijk dat ieder op eigen kracht en met plezier kan investeren in de toekomst van Texel.

1.3. Proces

Om te komen tot de Omgevingsvisie Texel 2050 doorlopen we drie fasen. Dit zijn de fasen: ophalen, ontwikkel-principes (keuzes) en de omgevingsvisie. Verschillende stappen zijn doorlopen. Deze stappen hebben tot verschillende tekstuele tussenproducten geleid. In elke fase hebben we de inwoners laten participeren. Uiteindelijk moeten de deelproducten en de participatie-uitkomsten tot een toekomstbeeld leiden. In dat toekomstbeeld worden ook de ruimtelijk gevolgen duidelijk gemaakt. In deze 'Omgevingsvisie Stap 1 Visie-deel' leggen we de basis van dat toekomstbeeld.

2. WIE ZIJN WIJ / WILLEN WIJ ZIJN?

Om in een Omgevingsvisie naar toekomstige ontwikkelingen te kijken, is een antwoord gewenst op de vraag: 'wat voor samenleving willen wij zijn?' Om die vraag te kunnen beantwoorden moet je eerst weten 'wie zijn we nu'. En dat wordt in belangrijke mate bepaald door 'waar komen we vandaan'.

Het zijn vaak de gebeurtenissen uit het verleden die ons getekend hebben. Dat geldt voor ons landschap in het bijzonder. Het landschap van vandaag is bepaald door de ingrepen en natuurlijke ontwikkelingen in het verleden. Het landschap van morgen wordt mede bepaald door de keuzen die we vandaag maken. Ook is het landschap rijk aan verhalen. Verhalen die het landschap wellicht niet direct hebben getekend, maar het wel 'couleur locale' verschaffen. In het deelproduct 'Het Verhaal van Texel' (wordt nog toegestuurd) is het verhaal opgeschreven en richting toekomst in twee verhaallijnen gevat. Daarbij zijn we uitgegaan van de Texelse kernwaarden.

2.1. Kernwaarden

De Texelse kernwaarden zijn al in 2008 beschreven in de structuurvisie en uitgewerkt in het Beeldkwaliteitsplan (BKP) 'Beeld van Texel' dat onderdeel is van het bestemmingsplan Buitengebied 2013. Ook in de Omgevingsvisie gebruiken we deze kernwaarden als bouwsteen.

De rust en ruimte

Ruimte is de drager van de landschappelijke identiteit van het eiland en vindt zijn vertaling in open landschap, zichtlijnen en vergezichten. Rust is enerzijds een afgeleide van de kernwaarde ruimte, immers hoe meer ruimte hoe meer rust. Anderzijds wordt rust ook beïnvloed door infrastructuur en activiteiten.

De rijkdom aan natuur en cultuurlandschappen

Het Texelse landschap is de neerslag van de ontstaansgeschiedenis en is uniek door haar verscheidenheid en kwaliteiten. De rijkdom van de natuurgebieden en van het cultuurland vormt een belangrijke aantrekkingskracht voor toeristen en bewoners. De cultuurhistorische waarden zijn van belang om de belevingswaarde van Texel te waarborgen

De grote afwisseling in landschappen en landgebruiksvormen

Als eenheden van landschappelijke identiteit zijn zeven landschappen onderscheiden. Ze vertonen een samenhang in historie en traditie, schaal, bebouwing, structuur en sfeer, en in grondgebruik. Het is van groot belang dat de landschappen in zichzelf samenhangend blijven en onderling verschillend. Alleen dan blijven de verschillende landschappen leesbaar.

De Texelse identiteit

Texelaars zijn trots op hun eiland en hun eigen identiteit. De Texelse identiteit wordt in sterke mate bepaald door haar cultuurlandschap, het grasland, de oude buitendorpen, de dijken, kerkjes, tuinwallen, stolpen en schapenboeten. De verbondenheid van Texelaars met hun eiland en met elkaar, de eiland economie met zijn vele, gevarieerde kleinschalige bedrijven, de gastvrijheid, de hoge mate van dienstverlening en veiligheid maken Texel tot een uniek eiland. Om zich blijvend te onderscheiden is het Texels eigene van grote waarde, bijvoorbeeld de van het eiland afkomstige producten.

Het specifieke eilandkarakter

De Texelaars zijn echte eilanders. Ze hebben een eigen cultuur, mentaliteit en identiteit en onderscheiden zich daardoor van de 'overkanters'. Door de eilandpositie hebben de Texelaars een grote mate van zelfstandigheid ontwikkeld, en willen vooral autonoom blijven. Het eilandgevoel wordt gevoed door rust, ruimte en verbondenheid met de natuur, maar ook door de rijke historie.

De nachtelijke duisternis

Het aanschouwen van een donkere heldere sterrenhemel bij nacht, liefst met de daarbij behorende stilte zoals die in de natuur is te vinden. De aandacht voor duisternis als kwaliteit van de leefomgeving wordt in grote mate ingegeven door ontwikkelingen die een bedreiging vormen voor donkere nachten. De inzet is het terugdringen van overbodig en hinderlijk kunstlicht.

De maritieme monumenten

Het maritieme verleden van Texel is een belangrijk cultureel erfgoed. Op het land en in het water zijn overal nog sporen te vinden van deze boeiende geschiedenis - de visserij, de Rede van Texel, VOC, de Schans, loodswezenen, walvisvaart, WOII en de jutterij. Vanuit het maritieme verleden, heden en de toekomst ontwikkelt Texel zich als (inter)nationaal kenniscentrum op het gebied van zeebeheer, -onderzoek en onderwaterarcheologie.

2.2. Verhaallijnen

Twee verhaallijnen zijn ontwikkeld vanuit de ontwikkelingsgeschiedenis van Texel, de kernwaarden en de tijdens de participatieronde 1 opgehaalde kwaliteiten. De verhaallijnen geven meer duiding aan de kernkwaliteiten van Texel en vormen het fundament waarop de Omgevingsvisie verder bouwt. De verhaallijnen vormen tevens de toets voor toekomstige ontwikkelingen: 'bouwt het initiatief voort op de geschetste identiteit en past het bij Texel?'

Afbeelding 1 De kwaliteitenkaart (links) en de moodboards behorend bij de twee verhaallijnen (links: Texellieren, rechts: Van onderop)

2.2.1. Verhaallijn 1: Texellieren

Het ondernemerschap en de eigen-wijsheid van de Texelaar is terug te vinden in de rijke VOC-historie en ruimtelijke inrichting van het eiland. Het werken met het water en landschap en de strijd tegen de zee zien we terug in de kustverdediging, het maritiem onderzoek dat hier plaats vindt en de aanleg van verschillende polders. Ook in de productontwikkeling en toepassing van kennis zien we inventieve oplossingen. De zilte aardappel, de Sumwing en de gaaszetmachine zijn voorbeelden. Texelaars zien kansen in lastige omstandigheden en gebruiken daarbij de geest van de plek als uitgangspunt. Dit aanpassen aan de omstandigheden, maakt van Texel letterlijk en figuurlijk een dynamisch eiland. Zo hebben verschillende dorpen zichzelf opnieuw uitgevonden van vissersdorp tot toeristische trekpleister of een andere vorm van bestaan gezocht. Het eiland zelf is ook dynamisch in de zin dat de kustlijn steeds verandert. Nu groeit het eiland in het zuiden steeds verder aan door zandafzettingen.

Het eilandkarakter en de zelfstandigheid komen tot uiting in de pragmatische houding ten opzichte van nieuwe omstandigheden. Dat komt goed van pas aan de vooravond van alle transities die een plek moeten krijgen op het eiland. Van de sociale tot de ruimtelijke transitie, het ontwikkelen van duurzame energie, omgaan met de zeespiegelstijging, het vormgeven van duurzame landbouw... het moet hier allemaal plaatsvinden. Dat biedt ook kansen voor ons ondernemende eiland, niet in de laatste plaats voor innovatie om zo een toekomstbestendige economie te creëren. Misschien betekent het vormgeven van alle veranderingen dat Texel en haar inwoners juist nu kunnen excelleren via Texelse oplossingen. Texellieren dus.

2.2.2. Verhaallijn 2: Van onderop

De Texelse identiteit wordt ook in sterke mate bepaald door de verbondenheid van Texelaars met hun eiland en met elkaar. Op Texel heerst een unieke cultuur en mentaliteit die zich kenmerken in een grote mate van zelfstandigheid. Op Texel wordt al eeuwen samengewerkt aan oplossingen. De gemeenschap is hecht en mensen helpen elkaar. Het feit dat Texel een eiland is en de strijd tegen het water hebben hier vast aan bijgedragen. Als inwoner betekent dit dat je onderdeel bent van een grote geheel. Het betekent niet dat er geen onderscheid wordt gemaakt tussen de verschillende dorpen. Die hebben wel degelijk ieder hun eigen signatuur en zelfs bijnaam.

De (landschaps)historie is ook steeds een andere. Texel kan worden beschreven als Nederland in het klein; het herbergt een grote diversiteit aan landschappen en natuur. Niet voor niets is het eiland geliefd bij zijn inwoners maar ook bij bezoekers. Het kunnen beleven van ruimte en rust draagt daar voor een groot deel aan bij. Dat die ruimte en rust behouden blijven voor de toekomstige generatie is belangrijk voor de inwoners. Het Texelse antwoord op ontwikkelingen is altijd een gezamenlijk antwoord geweest, vanuit de bevolking en met het water en de bodem als leidraad. Op die ervaring kan worden voortgebouwd. Samen zoeken naar balans, zodat de Texelse kernwaarden behouden blijven en Texel een fijne plek blijft om te wonen.

Deze twee verhaallijnen vormen de basis voor de twee scenario's (zie hoofdstuk 4) die we in participatie-ronde 2 hebben voorgelegd en met een MER-light hebben getoetst op de effecten van elk scenario.

3. VOORTBOUWEN OP WAT ER IS

Behalve dat gekeken is naar de identiteit van Texel, zijn inventarisaties opgeleverd (zie de BIJLAGEN) over de huidige beleidsambities, de trends en ontwikkelingen en de huidige staat van de leefomgeving. Die overzichten verduidelijken voor welke domeinen we het goede kunnen behouden en daar waar (extra) beleidsvorming nodig is.

3.1. Beleidsinventarisatie

In de beleidsinventarisatie zijn relevante beleidskaders en wet- en regelgeving binnen lokale, regionale, provinciale en nationale kaders geïnventariseerd. De door de raad vastgestelde kadernota Toekomst van Texel uit 2022 is de leidraad voor het hele proces naar een Texelse omgevingsvisie. De ambities uit de landelijke en provinciale visies (zoals de Kamerbrief Contourennotitie d.d. 6-10-2023 en de Omgevingsvisie NH 2050) zijn verwerkt en - daar waar kaderstellend - opgenomen in de ambities voor de gemeente Texel. Dit geldt ook voor de verschillende visies die betrekking hebben op de Waddeneilanden en het Waddengebied.

Tot nu toe zijn nog weinig gebiedsgerichte beleidsstukken opgesteld met een visie op de lange termijn. Vaak worden op Texel sectorale visies opgesteld. Een belangrijk voordeel van gebiedsgericht denken en werken is dat dit automatisch de integraliteit van beleid ten goede komt. Dit wordt nu geïntroduceerd met het werkproces dat moet leiden tot de omgevingsvisie en uiteindelijk de programma's.

3.2. Trends en ontwikkelingen

De trends en ontwikkelingen voor gemeente Texel zijn in kaart gebracht met het DESTEP-model. Het DESTEP-model laat zien welke ontwikkelingen er spelen op het vlak van demografie, economie, sociaal domein, technologie, ecologie en het politiek-institutioneel domein (vergrijzing, huishoudensgroei, circulaire economie, klimaatverandering). Het rapport geeft een globaal inzicht en biedt handvatten voor de ontwikkeling van toekomstscenario's.

Voor de geïnventariseerde trends en ontwikkelingen is ook de ruimteclaim in kaart gebracht: vraagt de trend meer of minder fysieke ruimte dan in de huidige situatie, blijft de ruimteclaim gelijk of is dat nog afhankelijk van politieke keuzes? Onderaan de streep kwam dit uit op een flink toenemende ruimteclaim, terwijl er nauwelijks afnemende ruimteclaimen zijn.

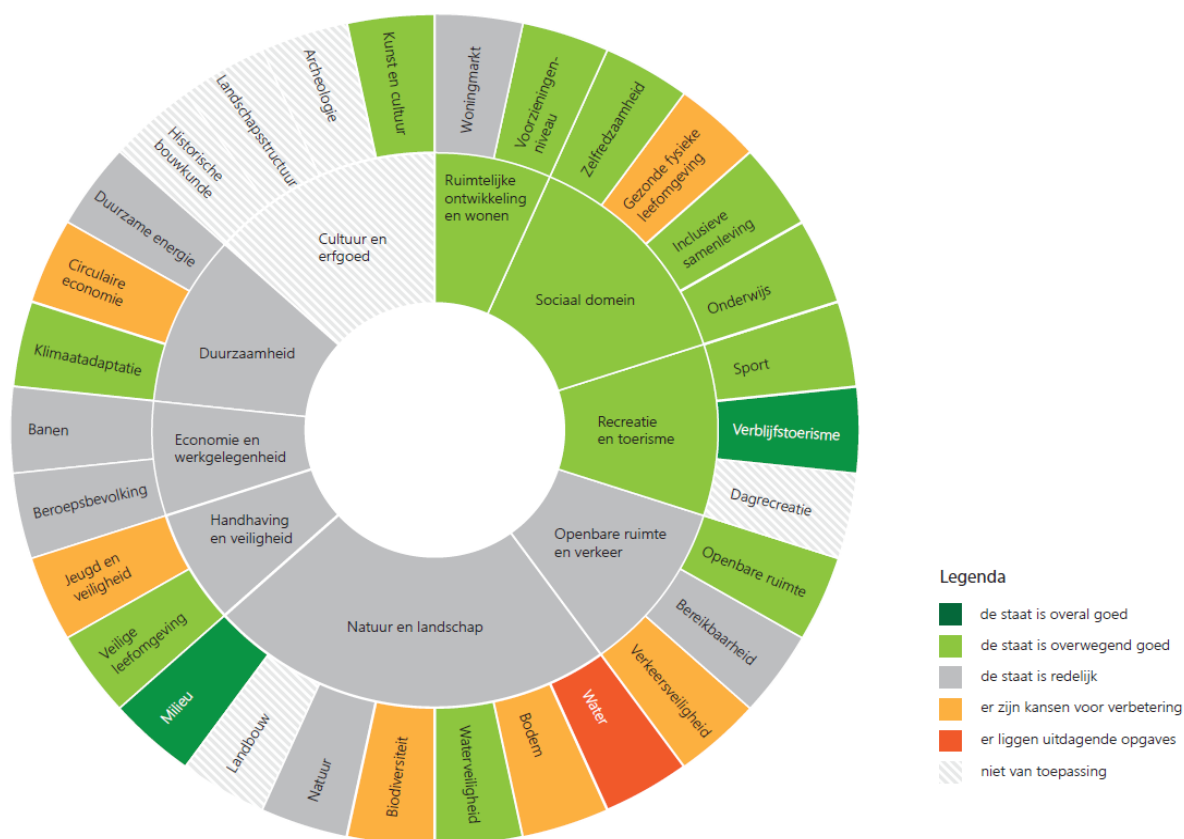
De conclusies:

- De Texelse bevolking groeit, maar minder hard dan het Nederlandse gemiddelde: door de vergrijzing en de individualisering verandert de samenstelling van de huishoudens: het aandeel van éénpersoonshuishoudens neemt toe net als het aandeel van de bewoners van 75 jaar of ouder. Tegelijkertijd bedraagt het aandeel van de Texelaars tussen de 14 jaar of jonger en 44 jaar in 2050 ongeveer hetzelfde als in 2022: van verdere ontgroening lijkt dus niet direct sprake te zijn.
- De ruimteclaims hangen niet alleen samen met de samenstelling en de omvang van de woningvoorraad. Demografische trends hebben ook impact op de behoefte aan (type) voorzieningen. De invoering van de circulaire economie en de toekomstige werkgelegenheid vraagt om een ander gebruik van de ruimte.
- De ontwikkelingen op de woningmarkt, circulariteit, klimaat, extensivering en de individualisering vragen om extra ruimte: de brede welvaart en de polarisatie van de samenleving vragen tot zover geen ander gebruik van de ruimte dan nu; de ruimteclaim van de ontwikkelingen rondom religieus vastgoed en de mogelijkheden tot bewegen en ontmoeten zijn nog nader te bepalen.
- De aanleg en/of bescherming van de vitale infrastructuur vragen om een grotere ruimteclaim; de mobiliteitsinfrastructuur vraagt naar verwachting een lagere ruimteclaim door smart cities/country sides, Internet of Things en drones; de ruimteclaim van biotechnologie en andere technologische ontwikkelingen is nog nader te bepalen, en afhankelijk van ontwikkelingen.
- De klimaatverandering - en daaropvolgend klimaatadaptatie - vragen net als de agrarische sector en de energietransitie om een grotere ruimteclaim; de Kaderrichtlijn Water en de biodiversiteit vragen naar verwachting niet om een ruimteclaim; de ruimteclaim van water- en bodemsturend werken, drinkwater, 'building with nature' is nog nader te bepalen en afhankelijk van ontwikkelingen.

3.3. Staat van de Leefomgeving

De Staat van de Leefomgeving geeft een beeld van de huidige situatie en kwaliteit van de leefomgeving van Texel, gebaseerd op een landelijke methodiek. Deze nulmeting is van belang voor de keuzes in de omgevingsvisie: op welke onderdelen is nog sturing nodig, en voor welke onderdelen is Texel goed op weg? Daarnaast vormt de Staat van de Leefomgeving de basis voor de monitoring van toekomstig beleid. Het gebruikte beoordelingskader is opgebouwd uit negen thema's die niet alleen fysieke aspecten, maar ook sociale aspecten beschrijven, waarbij de brede welvaart als uitgangspunt is genomen. Met het definiëren van indicatoren zijn de thema's meetbaar gemaakt en getoetst aan het regionaal en landelijk gemiddelde en/of (wettelijke) normeringen en beleidsdoelen. De uitkomsten zijn visueel weergegeven in een Rad van de Leefomgeving. De oranje en rode kleur geeft aan dat extra sturing / aandacht op dit onderwerp nodig is.

Afbeelding 2 Rad van de Leefomgeving Texel

Bij elk aspect van de leefomgeving wordt in het rapport een samenvatting gegeven van de huidige staat. Conclusie: we doen het goed, al liggen op het aspect 'water' uitdagende opgaves (vooral vanwege de zeespiegelstijging en dat voldoende zoet water en verzilting een probleem zijn). Bij circulaire economie, gezonde fysieke leefomgeving, jeugd en veiligheid, biodiversiteit, bodem en verkeersveiligheid liggen kansen voor verbetering.

4. TWEE SCENARIO'S

De toekomst voor Texel kan op verschillende manieren vorm krijgen. Om hierop grip te krijgen en een idee van de mogelijke toekomsten voor Texel, zijn twee scenario's ontwikkeld, voortkomend uit de twee verhaallijnen en het Verhaal van Texel (zie hoofdstuk 2). De scenario's zijn een middel om te onderzoeken welke consequenties de beslissingen hebben op de toekomst. Deze scenario's zijn vervolgens op hun effecten voor Texel beoordeeld (via een zg. MER light).

4.1. Uitgangspunten

In de scenario's schetsen we verschillende opties voor ruimtelijke structuren, als bouwstenen voor het toekomstbeeld. In beide scenario's gaan we ervan uit dat Texel streeft naar een duurzame ontwikkeling (in brede zin), zonder dat daarmee ook is gegarandeerd dat alle beleidsdoelen in de scenario's worden gehaald. De beide scenario's gaan uit van verschillende maatschappijbeelden, waarbij een andere balans gekozen is tussen de drie 'P's' van duurzaamheid: people (welzijn), planet (fysieke leefomgeving) en profit (welvaart). Die accenten (prioriteringen) leiden tot verschillende ruimtelijke keuzes.

In het scenario 'Dynamisch Texel' ligt het accent op maakbaarheid en technologie en in het scenario 'Natuurlijk Texel' op natuur en mens. De scenario's geven verschillende antwoorden op de vraag hoe om te gaan met toekomstige ontwikkelingen. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de keuzes die bij een bepaald scenario horen.

Afbeelding 3 Samenvatting scenario's

	Dynamisch Texel	Natuurlijk Texel
samenleving	De samenleving is prestatiegericht en dynamisch. Technologie zorgt voor meer welvaart en minder milieubelasting. We trekken jonge mensen naar het eiland en centreren de voorzieningen.	Samenleving met nadruk op nabuurschap, waarbij sociale cohesie belangrijk is. Natuurlijke oplossingen gaan voor technologische. De dorpen kunnen autonoom hun beslissingen nemen.
economie	De economie is gericht op duurzame groei en gericht op de regio/ Nederland. Innovaties en onderzoek worden gestimuleerd. We zetten in op verbreding van de economie en meer werkgelegenheid. Texel als duurzaam kennis- en innovatielaboratorium.	De economie gaat uit van 'degrowth' en is gericht op vermindering van materialengebruik en emissies. Het toerisme richt zich op gasten die Texel begrijpen en de rust en natuur waarderen. De kleinschaligheid wordt benadrukt. Inzet op kringlooplandbouw en zilte teelt.
ruimte	Het oostelijk deel van Texel wordt dynamischer door daar kennis en bedrijvigheid een plek te geven. Trekken van werknemers door bouw nieuw dorp bij de haven.	Nadruk op lokale dorpsidentiteiten. De natuur wordt ontzien door recreatie te beperken en biodiversiteit te maximaliseren. Er worden niet meer woningen (bij)gebouwd.
klimaat en energie	Inzet op harde kustverdediging, extra dijk om Texel te beschermen tegen het water, innovatieve manieren van energie opwekking. Texel als innovatie-eiland.	Dynamische kustlijn waarbij we delta's creëren en zo de waterveiligheid garanderen. Zelfvoorzienend worden in energie, geregeld per dorp.
mobiliteit	Nadruk op nieuwe mobiliteitsconcepten en de deeleconomie (MaaS en lokale OV oplossingen). <i>MaaS = mobility as a service.</i>	Texel wordt een autovrij eiland. Bereikbaarheid is minder belangrijk door de nadruk op zelfvoorzienend zijn.
buitengebied	Het buitengebied fungeert als recreatielandschap	Het buitengebied is een lokale bron van materialen en energie, met inachtneming van de natuurwaarden.

4.2. Scenario 1: Dynamisch Texel

In dit scenario streven we naar Texel als duurzaam en welvarend eiland. We zoeken innovatieve en technische oplossingen voor de opgaven die op ons afkomen. Texel is een levend laboratorium voor de oplossingen voor de energie- en klimaatproblematiek.

De economie is gericht op duurzame groei, waarbij we de regionale en nationale markt bedienen. We verwelkomen nieuwe bedrijven op het eiland en zorgen voor nieuwe werklocaties nabij Oudeschild en de NIOZ haven om zo de economie te verbreden en de werkgelegenheid te stimuleren. Het toerisme blijft een belangrijke inkomstenbron, waarbij we vol gaan voor kwaliteit en iedereen welkom is. We verbreden het aanbod van de Texel Academy en zorgen ervoor dat we kennis en kunde in huis halen, niet alleen op het gebied van duurzaam toerisme, maar ook voor agrarische ondernemingen, nieuwe klimaatoplossingen en overige dienstverlening. Met het Koninklijk NIOZ hebben we al een voorloperende rol in onderzoek van de zee. We zien kansen in een rol als laboratorium en proeftuin voor duurzame economie en klimaatrobuuste samenleving. We verruimen de vaartijden van de TESO zodat werknemers ook erg vroeg en erg laat nog naar en van hun werk kunnen. Ook bestaat een veerdienst tussen Oudeschild en Den Oever. Zo stimuleren we de verbinding met de overkant wat bijdraagt aan de economie en het onderwijs.

We centreren de culturele en maatschappelijke voorzieningen zoveel mogelijk in Den Burg, waar ze profiteren van elkaars aanwezigheid en ook buiten het toeristische seizoen bestaansrecht hebben. De innovatieve bedrijvigheid

geven we een plek aan de oostkant van het eiland, waar meer dynamiek zal ontstaan door de ontwikkeling van een nieuw dorp bij de haven. Zo zorgen we voor de huisvesting van jonge mensen die een baan vinden op het eiland. Ook in de agrarische sector stimuleren we innovaties en schaalvergroting waar mogelijk. Texel is de proeftuin van innovatieve landbouw in de polders bij Midden- en Zuid-Eierland. We leggen een zoetwaterbassin aan voor de opslag van water.

We koesteren onze natuur en zorgen voor optimale toegankelijkheid van ons landschap ten behoeve van de recreatie, zodat iedereen ervan kan genieten. Met extra kustverdediging in de vorm van dijkverzwaring en pieren beschermen we ons tegen de zeespiegelstijging. We lopen voorop in het ontwikkelen van nieuwe manieren van energieopwekking zoals warmte uit zee en nieuwe windmolens. Die innovaties verkopen we aan 'de overkant', net als de energie die we extra opwekken. We stimuleren duurzaam vervoer, deelmobiliteit en nieuwe vervoersconcepten, waarbij Texel optimaal bereikbaar moet zijn voor iedereen. Daarom verruimen we ook de boottijden.

Afbeelding 4a De ruimtelijke consequenties van Dynamisch Texel op kaart

4.3. Scenario 2: Natuurlijk Texel

Dit toekomstbeeld bouwt voort op de bevindingen van Planet Texel, waarbij wordt gestreefd naar een zelfvoorzienend eiland. Het is een nieuwe visie op de economische ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit van het eiland, waarbij we niet langer uitgaan van economische groei maar streven naar energieneutraliteit, het behoud van de bijzondere natuur, zelfvoorziening en leefkwaliteit. De natuur en de bodem zijn optimaal leidend voor alle ontwikkelingen. De sterke gemeenschapszin op Texel en het feit dat we als eilandbewoners altijd onze eigen oplossingen zochten, maakt dat we heel goed weten hoe we onze gezonde en prettige leefomgeving kunnen behouden voor de toekomst. Meer is niet altijd beter. De ambitie is om Texel zelfvoorzienend te maken voor zoet water, water zuivering, duurzame energie, voedsel en dynamische natuur. Daarbij sturen we op vermindering van materialengebruik en emissies en hergebruik van materialen.

Toeristen die Texel begrijpen en net als haar inwoners het landschap en de rust koesteren zijn van harte welkom. De stroom recreanten beperken we, om zo ook verkeerbewegingen te minimaliseren. We streven naar een autovrij eiland, waarbij toeristen overstappen op duurzaam openbaar vervoer of de fiets. We koesteren de kleinschaligheid en de verschillende dorps-identiteiten. Daarbij geven we de dorpen ook een grotere stem in (ruimtelijke) beslissingen. Ieder dorp ontwerpt een passend energiesysteem dat volledig draait op duurzame energie en de energiecoöperaties zijn in handen van de inwoners.

We optimaliseren niet alleen de verkeers- en toerismestromen, maar ook de water-, afvalstromen. We zorgen ervoor dat er een materialenstroom binnen het eiland ontstaat waarbij we minimaal afhankelijk zijn van 'de overkant'. We stimuleren duurzame landbouw passend bij de bodem en kijken daarbij naar zilte teelt, en onderzoeken ook 'zeebouw', door bijvoorbeeld het kweken van zeewier en vis. We ontzien de natuur zoveel mogelijk door recreatie te beperken en biodiversiteit te maximaliseren. In plaats van woningen bijbouwen richten we ons op de transformatie en het verduurzamen van bestaand vastgoed. We transformeren bebouwing naar nieuwe, passende vormen die inspelen op de vergrijzing van het eiland. Denk aan meer-generatiewonen, waarbij bewoners uit meerdere generaties samenleven en naar elkaar omkijken. We zorgen ervoor dat het voorzieningen-niveau in ieder dorp op peil blijft en iedereen zorg dichtbij vindt.

Beide scenario's hebben elk hun effecten op het ruimtegebruik in de toekomst. De vraag naar ruimte neemt toe, of het nu gaat over woningbouw, circulair ondernemen, mobiliteit, energie, klimaatmaatregelen of meer groen. Op basis van het ontwerpend onderzoek en het analyseren van de twee scenario's ontstaat een gedeeld beeld over de toekomst voor Texel. Uitdaging hierbij is om de vraagstukken en ambities in samenhang met elkaar te bezien en naar een integraal beeld te komen. Door de ruimtelijke keuzes in de scenario's terug te zien, kan worden uitgesproken welke elementen juist wel of niet in het wenselijke toekomstbeeld moeten worden meegenomen. Voordat we die stap zetten willen we eerst het Visie-deel bespreken.

Een effectenstudie van beide scenario's is uitgevoerd door inhoudelijk experts van Witteveen+Bos, waaruit duidelijk werd welke elementen uit de scenario's wel of niet gunstig waren voor Texel (een MER-light). Deze studie toont de effecten van maatregelen op keuzes en de noodzaak tot een integraal beleid en integrale uitvoering.

Afbeelding 4b De ruimtelijke consequenties van Natuurlijk Texel op kaart

5.

FUNDERING VAN HET TOEKOMSTBEELD TEXEL 2050

5.1. Leidende principes

In hoofdstuk 2 is het Verhaal van Texel geschetst, over wie we zijn en waar we als Texel voor staan. Dat hoofdstuk beschrijft de fundering van het huis van de toekomst dat we willen bouwen. Voordat we gaan bouwen is het fijn om te weten waar je aan moet denken bij ontwerp, realisatie en onderhoud. Daarom worden leidende principes voor Texel voorgesteld.

De leidende principes zijn vuistregels die richting geven aan het dagelijks handelen van initiatiefnemers en de gemeentelijke organisatie. Ze helpen het goede te doen, teneinde datgene te doen dat in de ruimtelijke ontwikkeling van Texel de bedoeling is. Deze principes gelden altijd en kunnen erbij worden gepakt als de afweging complex is en de integrale afstemming moeizaam verloopt. Dit vormt de basis om een prettige leefomgeving te behouden en ontwikkelen. *Zijn deze principes in uw ogen robuust genoeg?*

1. Ontwikkelingen dragen bij aan de Texelse kernwaarden

Initiatieven bouwen verder aan de landschappelijke, natuurlijke en cultuurhistorische waarden van Texel en voegen nieuwe kwaliteiten toe. Zo ontwikkelen we vanuit de Texelse identiteit. Daarbij hoort ook de zelfredzaamheid en het collectief bewustzijn.

2. Ontwikkelingen zijn multifunctioneel en aanpasbaar

Ontwikkelingen dragen bij aan meerdere doelen, zodat we zuinig met de kostbare ruimte omspringen. Plannen worden zo ontworpen zodat ze aanpasbaar zijn als later blijkt dat een andere invulling nodig is.

3. Ontwikkelingen worden in samenspraak met de omgeving vormgegeven

Door de omgeving al vroeg bij ontwikkelingen te betrekken, komen alle belangen, meningen, kennis en creativiteit in beeld, waardoor het plan beter wordt.

4. Ontwikkelingen dragen bij aan een duurzame, gezonde en veilige leefomgeving en hebben oog voor lange termijn effecten

Ontwikkelingen zijn duurzaam, klimaatadaptief en voorkomen een verslechtering van de milieukwaliteit, gezondheid en (water)veiligheid nu en in de toekomst. Afwenteling van problemen in ruimtelijke zin en op komende generaties voorkomen we. Water en bodem worden expliciet meegenomen in de afwegingen.

5.2. De missie & visie

De kernambitie van Texel (of de missie) is *'een vitale, duurzame, sociaal-inclusieve en veilige leefomgeving te borgen en te ontwikkelen, met onze kernwaarden als ankerpunt en de leidende principes als kader'*.

De kernwaarden zijn verwoord in de beide verhaallijnen 'Samen van onderop' en 'Texelleren'. In de uitwerking richting toekomst voegen we nieuwe hoofdstukken toe aan het verhaal en gaan we *'Samen Texelleren'*.

Zo blijft Texel in 2050 het eiland zoals we het kennen, waarbij we in gezamenlijkheid het hoofd bieden aan alle maatschappelijke veranderingen en transities. Wij weten ons van oudsher goed aan te passen aan veranderende omstandigheden en doen dat op geheel eigen wijze: met pragmatisme en een open blik naar de toekomst.

Daarbij hanteren we de volgende visie-lijnen (strategieën):

- We bevorderen een toekomstbestendige samenleving op ons eiland. Daarbij bouwen we voort op de sterke gemeenschapszin op Texel, op een toeristische sector die in balans is met leefbaarheid en ecologie, en op het feit en het feit dat we als eilandbewoners altijd onze eigen oplossingen zochten.
- We koesteren de kleinschaligheid, cultuurhistorie en de verschillende dorpsidentiteiten. We zorgen ervoor dat het voorzieningenniveau in ieder dorp op peil blijft en iedereen zorg dichtbij vindt.
- We stimuleren een toekomstbestendig buitengebied passend bij water en bodem en zoeken daarbij Texelse oplossingen. Zodat de balans tussen bewoners en bezoekers in stand blijft. De komende jaren zullen we ons moeten voorbereiden op overstromingen, evacuatiescenario's, het beschermen van vitale objecten en op het slimmer en klimaatadaptiever bouwen (hoger en waterdicht).

- Landbouw en toerisme zijn belangrijke sectoren en vragen richting toekomst om een andere aanpak, meer coöperatief, bijvoorbeeld als het gaat om te zorgen dat de ondergrond in Texelse handen blijft maar ook als het gaat om de bijdragen aan het versterken van het typisch Texelse (zoals natuur- en landschapsbeheer en het samen vertellen van het Verhaal van Texel). Dit vraagt om ander grondgebruik met een ander ECONomisch verdienmodel.
- We ontzien de natuur zoveel mogelijk en zetten in op passend toerisme: bezoekers die kernwaarden zoals ruimte, eilandcultuur en de diversiteit aan landschappen net zo waarderen als wij zelf. Het toerisme blijft zo een belangrijke inkomstenbron waarbij we niet inzetten op kwantiteit maar gaan voor kwaliteit. We koesteren onze natuur en zorgen voor optimale toegankelijkheid en beleefbaarheid van ons landschap, zodat iedereen ervan kan genieten.
- De economie zal zich richten op duurzame kwalitatieve groei teneinde het rendement op het eiland te houden. Daartoe zal het nodig zijn om de economie te verbreden en ook andere werkgelegenheid te stimuleren bijvoorbeeld op het gebied van circulariteit. Toerisme zal (meer) waarde toevoegen. Het aanbod van de beroepsopleidingen wordt uitgebreid en zorgt ervoor dat we nieuwe kennis en kunde in huis halen. Zo trekken we jonge mensen naar het eiland om de vergrijzing het hoofd te bieden. We blijven inzetten op een kenniseconomie met ruimte voor nieuwe economische activiteiten. Voor innovatieve bedrijvigheid zoeken we plekken nabij de havens aan de oostkant van het eiland, waardoor meer dynamiek zal ontstaan. Met het Koninklijk NIOZ hebben we al een mooie basis in onderzoek naar het zeeleven, de Wadden en de Waddenzee. Deze rol bouwen we verder uit, vanuit onze kernwaarden en leidende principes.
- Arbeidsintensieve sectoren zoals toerisme en landbouw hebben vooral in het seizoen vele medewerkers nodig. We zoeken naar mogelijkheden om die afhankelijkheid van medewerkers van de overkant te verminderen, om te komen tot een lagere druk op voorzieningen en woningen. Te denken valt aan een hogere productiviteit, het toevoegen van waarde en het meer inzetten op kennisintensieve sectoren met een relatie met Texel, Wadden, natuur, landschap, biodiversiteit en klimaatadaptatie.
- We gaan uit van een circulaire economie waarbij grondstoffen waar mogelijk hergebruikt worden en waar we afval een waarde geven door het te blijven (her)gebruiken.
- Op het gebied energieopwekking en -opslag zoeken we Texelse oplossingen, bijvoorbeeld door de landbouw ook te zien als 'groene stekkerdoos'. Ook klimaatmaatregelen zoals dynamisch kustbeheer en vergroting van de zoetwateropslag vragen een integrale Texelse benadering: Samen Texelleren.
- We stimuleren duurzaam vervoer, waarbij de hoeveelheid goederen- en personenvervoer wordt afgebouwd door inefficiënte kringlopen te voorkomen. Texel blijft bereikbaar voor iedereen.
- Met betrekking tot culturele uitingen stimuleren we ontwikkelingen die uitgaan van de aard, natuur en landschap van het eiland en de mensen. We koesteren kleinschaligheid, gastvrijheid, gemoedelijkheid, Texels eigen, omgevingsbewustheid, diversiteit en verdieping in nieuw en bestaand aanbod. Ook culturele activiteiten waarbij (talent)ontwikkeling, experimenteren en/of pionieren centraal staan stimuleren we.

Het ruimtelijk toekomstbeeld dat we in de volgende stap gaan formuleren en schetsen, zal op bovenstaande strategieën gebaseerd moeten zijn. Uw input op 24 april zal daarbij helpen.

Afbeelding 5 Samen Texelleren. De versmelting van de twee scenario's vanuit het typisch Texelse.

5.3. De uitwerking in integrale opgaven

Voor de volgende stap in de Omgevingsvisie, de uitwerking van de gedachten in dit visie-deel, willen we dat doen in vijf integrale opgaven. De volgende opgaven worden voorgesteld, met daaronder de ambitie voor 2050:

- **Goed wonen en leven**
Voor alle inwoners is Texel een aantrekkelijke, sociale, gezonde, fijne en veilige plek om te leven, waarbij het eilandgevoel en de gemeenschap het uitgangspunt is.
- **Waardevol buitengebied**
Het eiland behouden en versterken door bescherming van culturele identiteit (beleving en erfgoed), natuur en landschap.
- **Toekomstbestendig ondernemen**
Verbreding van de economische structuur en stimulering van innovatie, kennis en coöperatie.
- **Adaptief eiland**
Een kustverdediging die voldoende adaptief is met de zeespiegelstijging en toewerken naar een energie neutrale, klimaat adaptieve en circulaire gemeente.
- **Duurzaam bereikbaar**
Mobiliteit en kwalitatieve infrastructuur zijn passend bij de Texelse schaal en duurzaam.

6. DILEMMA'S

De formulering van de missie en visie-lijnen/strategieën in hoofdstuk 5 leiden tot dilemma's richting toekomst. Over het hoe en waarom. Vandaar het voorleggen aan u om uw reacties op de dilemma's te kunnen verwerken.

6.1. Goed wonen en leven

Willen we alle pasgeborenen en huidige bewoners (ook die een aantal jaren weg zijn geweest voor studie en/of werk), alle woningzoekenden met een baan maar geen woning op het eiland, alle ouderen en zorgbehoevenden en alle toekomstige werkzoekenden en pensionado's een woning kunnen aanbieden?

Oftewel zijn we bereid het inwonertal te laten groeien met zeg 2 tot 2,5 duizend inwoners, met positieve effecten op het draagvlak voor scholen en economie maar met mogelijk negatieve gevolgen op de sociale cohesie, leefbaarheid, mobiliteit, druk op de zorg, de beperkte beschikbare ruimte en op de kernwaarden, leidende principes en kwaliteiten?

De vraag is dus vooral: willen we die groei faciliteren en kunnen we die groei aan op Texel? Kunnen we hoger bouwen en – als straks in de dorpen en aan de randen geen plek meer is – misschien elders bij bouwen? Of vinden we alles overziend het aan de overkant wonen van op Texel werkenden heel logisch?

De kleinschaligheid van Texel is een kracht die we willen behouden. Op Texel zijn veel verenigingen en stichtingen die draaien op de drijvende kracht van vrijwilligers. Het kenmerkt de hechte eilandsamenleving. Texel kent een relatief hoog voorzieningenniveau. Onze beperkte ruimte zorgt ervoor dat we slimme keuzes moeten maken als het gaat om onze ruimte.

Zijn we gezien de druk op beschikbare ruimte bereid teneinde het voorzieningenniveau te behouden meer naar centralisatie te gaan? Of zijn we van mening dat we scholen, winkels en zorg altijd in de dorpen moeten kunnen vinden?

De dorpen op Texel kennen allen hun eigen identiteit. Dat maakt dat mensen zich thuis voelen en heeft een positief effect op de sociale cohesie. Het is van belang dat iedereen mee kan doen in de samenleving (inclusieve samenleving) en aan verbeterpunten werken met inwoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties.

Groei van het inwonertal heeft effect op de saamhorigheid, sociale cohesie en inclusiviteit. En kan het dorpsbeeld gaan veranderen. Als hoogbouw (van zeg 5 hoog) nodig is om alle nieuwe inwoners te kunnen laten wonen, zijn we daartoe bereid? Of vinden we een dergelijke verstedelijking niet passen of alleen in Den Burg?

Het realiseren van meer groen in de kernen zorgt voor schaduwplekken en waterafvoer, al dan niet gecombineerd met vergroting van de biodiversiteit en met wadi's, ontmoetings-, beweeg- en speelplekken maar kosten ruimte. Zijn we bereid gemeenschapsgeld in te zetten om die ruimte aan te kopen en in te richten?

Hoe kunnen we ondanks de groei in inwonertal voldoende ruimte vrijmaken voor groen en buiten-faciliteiten?

We willen ervoor zorgen dat Texel plezierig is om te verblijven en te recreëren. Zowel voor bewoners als voor bezoekers. Onze voorzieningen op bijvoorbeeld het gebied van recreatie, kunst en cultuur, winkels en horeca dragen daar aan bij. We gaan voor een kwalitatief goed, passend en toegankelijk voorzieningenniveau (onderwijs, zorg, sport, retail, cultuur). Zolang het draagvlak het toelaat, zorgen we ervoor dat de basisvoorzieningen in ieder dorp aanwezig zijn.

We streven ernaar ons aanbod op het gebied van kunst en cultuur te versterken, bijvoorbeeld in combinaties met toerisme en recreatie. Afstemming van dit aanbod op ouderen en jongeren en toegankelijkheid voor iedereen vinden we daarbij belangrijk. Bewonersinitiatieven op het gebied van kunst en cultuur willen we stimuleren om zo het culturele klimaat te verbeteren. Ook oog voor speciale (kwetsbare) doelgroepen en toegankelijkheid voor iedereen vinden we daarbij belangrijk. Ook het erfgoed in de kernen willen we beter beleefbaar maken, onder andere door informatievoorziening en inrichting van de directe omgeving.

We willen de doorgaande leerlijn tot en met middelbaar beroepsonderwijs blijven faciliteren op het eiland.. In hoeverre zijn deze ambities bij meer inwoners juist beter dan wel slechter te realiseren?

6.2. Waardevol buitengebied

We willen het kenmerkende van het eiland behouden en versterken. De historische landschappen met haar cultuurhistorische waarden in het bijzonder. De hoeveelheid natuur op Texel is binnenkort conform de afspraken met NNN (Natuur Netwerk Nederland). Maar het buitengebied is de grootste netto aanbieder van beschikbare grond. Een toekomstbestendige landbouw zal extensiever zijn maar dat vraagt extra grond. Ook is de vraag of landbouwgrond nabij natuurgebieden (vanwege de stikstofdeposities) nog wel tot de mogelijkheden blijft behoren.

In hoeverre zijn we bereid om agrarische grond te labelen (bijvoorbeeld geschikt voor woningbouw, bedrijventerrein, waterberging, bosbouw, natuur, meervoudig gebruik (waaronder natuurbeheer), dynamisch kustbeheer en voedselproductie)? En om flexibiliteit in te bouwen qua activiteiten/bestemmingen/gebruik (wonen, agrarisch, natuur etc.) bij het herontwikkelen van het buitengebied? Is landschap belangrijker dan goed wonen en leven?

De strijd tegen overstroming, verdamping, verzilting en droogte bezien we steeds meer in samenhang, met verbetering van de bodem, de biodiversiteit en ons leefklimaat. Een duurzaam, klimaatbestendig beheer van de bodem is belangrijk voor de kwaliteit van de leefomgeving en voor de gezondheid. Door ontwikkelingen water en de bodem sturend te maken (of eigenlijk houden, want we doen dat al eeuwen lang) kunnen we onze water-voorraden en ecosystemen duurzaam beschermen en de effecten van klimaatverandering beter opvangen.

Zijn we bereid en in staat om een cultuurverandering mogelijk te maken: van maakbaarheid, waarin we het water en bodemsysteem technisch inregelen om functies op elke plek mogelijk te maken, naar aanpasbaarheid, waarbij we met de functies zo veel mogelijk aansluiten bij de natuurlijke kenmerken van het water- en bodemsysteem? Het gaat hierbij om het wel of niet toestaan van activiteiten en het moeten verhuizen van inwoners.

6.3. Toekomstbestendig ondernemen

Toekomstbestendig ondernemen zal meer dan ooit adaptief, flexibel en modulair zijn. Aanpassen aan de veranderende omstandigheden is immers belangrijker dan ooit. Dat vraagt niet alleen om een duidelijk perspectief maar ook om een open discussie over hoe om te gaan met de Texelse toekomst.

Nu is de economie van Texel relatief kwetsbaar door de relatieve eenzijdigheid van horeca/toerisme en landbouw (en de zakelijke dienstverlening voor deze sectoren). Toerisme en horeca zijn relatief arbeidsintensief terwijl het lastig is om werknemers aan te trekken én te houden, omdat de kans op een passende baan in combinatie met woonruimte klein is. Daarbij komen nog de ruimteclaims voor de beperkte beschikbare ruimte. De totale ruimtebehoefte zal de komende jaren resulteren in compacter, efficiënter en/of meervoudig gebruik van de ruimte.

De herverdeling van ruimte op het eiland is onvermijdelijk. Dat vraagt om een andere kijk op de toekomst van alle ruimtegebruikers. Over samenwerken en gezamenlijk de schouders eronder zetten. Maar ook een andere kijk op de sectoren. In hoeverre is toerisme/horeca en landbouw in de huidige opzet nog toekomstbestendig?

Is verbreding van de economische structuur van Texel een logische stap c.q. consequentie of volstaat het per sector aanpassen aan de opgaven op het gebied van energie, klimaat, biodiversiteit, water, gezondheid en natuur? Kunnen we Texelleren zonder Texelse innovatie en kennisontwikkeling? Hoe kunnen we het gemiddeld lage bruto inkomen op Texel laten stijgen? Zijn nieuwe bedrijfs- en financieringsmodellen, werklocaties en/of ondernemerschap nodig?

Beschikt Texel al over een voldoende toekomstbestendige arbeidsmarkt of zijn daarvoor aanvullende dragers nodig en diversificatie richting bijvoorbeeld technieksector, kunstmatige intelligentie, visteelt op het land, Wadden-wetenschap en zorgsector?

De vraag naar nieuwe materialen en goederen zorgt ervoor dat grondstoffen opraken en de productie ervan meer dan de helft van de wereldwijde CO₂ uitstoot. Texel wil in 2050 net als de rest van Nederland een circulaire gemeente zijn. Een eiland waar we zo min mogelijk afval produceren en weer waarde geven aan waardevolle materialen en grondstoffen door ze te hergebruiken. Hierdoor zorgen we ook voor meer lokale werkgelegenheid in de reparatie- en verwerkingssector. De circulaire economie brengt een ruimtevraag met zich mee.

Om ketens te sluiten en circulair te maken is ruimte nodig voor materialen- en grondstoffenhubs, verwerkingslocaties en voor biobased teelt. Bij een circulaire economie hoort ook dat er geen fossiele brandstoffen meer worden

gebruikt en de benodigde energie zoveel mogelijk op Texel wordt opgewekt. En dat de voedselvraag op Texel grotendeels door Texel zelf kan worden opgevangen. Hoe ambitieus moeten we hierin zijn?

6.4. Adaptief eiland

We maken stappen met het isoleren van woningen en bedrijfsgebouwen, met zonnepanelen op overdekte parkeerplaatsen, woningen, zomerhuizen en bedrijfspanden. Liander doet haar best. De overgang van gasverwarming naar duurzamere vormen blijft aandacht vragen, net als de transitie naar een energieneutrale bebouwde omgeving. We werken toe naar een klimaat adaptieve en circulaire gemeente. Vitale objecten moeten we beschermen en hoger en/of waterdicht plaatsen. We kiezen voor dynamisch kustbeheer zodat de kustverdediging voldoende adaptief is met de zeespiegelstijging. Maar we zullen ook een rampenplan moeten hebben voor evacuatie bij overstromingen.

Lokale energieopwekking en -opslag is onderdeel van een circulaire samenleving. Daarin moeten we nog stappen maken. Elders zijn de kleinere windmolens ('bedrijfsmolens') weer in zwang. Kunnen we qua timing en urgentie de uitkomst van het inwonerberaad afwachten?

Tegen het einde van deze eeuw ligt de gemiddelde dagtemperatuur 5 graden hoger dan nu, met grote gevolgen voor de zeespiegel (1 meter hoger) en overstromingsrisico's al in de periode tot 2050. Hoe ver willen we (met de partners in de regio en met het Rijk) gaan om slim te bouwen (op hoger gelegen gebieden of kunstmatig gecreëerde verhogingen, hoogbouw, waterdicht bouwen en/of met een nieuw Texels (dan wel Wadden) Deltaplan?

6.5. Duurzaam bereikbaar

Door goede bereikbaarheid op het eiland kunnen inwoners makkelijk onderdeel zijn van de samenleving. Door te kunnen werken, winkelen en ontmoeten in en tussen verkeersveilige dorpskernen waar de wandelaars en fietsers leidend zijn. Maar ook door toegang tot internet, drinkwater, elektriciteit en betalingsdiensten. Tegelijkertijd willen we luchtverontreiniging en overlast door verkeer terugdringen en dus het (vracht)autogebruik ontmoedigen.

Hoe ver willen we gaan in het beperken van auto- en vrachtwagenverkeer van en naar Texel? Zijn we bereid Texel te zien als een bijzondere milieuzone waarvoor we een elektrisch vervoerssysteem voor personen en vracht ontwikkelen om de grote vrachtwagens, vervuilende auto's en vele bezorgbusjes te voorkomen en te vervangen, al dan niet als onderdeel van verbreding van de economie en onze vitale infrastructuur?

Zijn we met het oog op de zeespiegelstijging en de toenemende overstromingsrisico's bereid het bouwen van een vaste brugverbinding te overwegen, teneinde evacuatie van toeristen en inwoners gemakkelijker te maken?

7. ■ VERVOLGPROCES

Het hier verwoorde visie-deel betreft het fundament voor vervolgstappen, mede geïnspireerd door alle onderzoeken en deelrapporten die gemaakt zijn om keuzes te kunnen maken voor de toekomst (die worden u beschikbaar gesteld). Dit visie-deel beperkt zich dus tot de kaders - de bril waarmee we naar de toekomst kijken -, en de dilemma's waarover we nu meningen van de raad ophalen.

Met de opgehaalde input van de raad werken we toe naar een uitwerking van de noodzakelijk geachte keuzes in de beperkte ruimte waarover Texel de beschikking heeft. Met de beschreven kaders in dit Visie-deel gaan we de activiteiten beoordelen die in de toekomst door initiatiefnemers zullen worden aangevraagd. Dat geheel is Stap 1 Visie-deel waarvan we als college overwegen om die ter vaststelling aan de raad voor te leggen.

Inmiddels hebben we twee participatierondes gedaan. In de eerste fase zijn de inwoners bevraagd over de kwaliteiten van Texel en hun dromen voor het eiland. In de tweede fase hebben we de keuzes die ten grondslag lagen aan de twee scenario's voorgelegd. De voorkeur van de inwoners leek te liggen bij het scenario Natuurlijk Texel, maar zeker niet op alle punten (zie de participatieverslagen van ronde 2).

Uiteindelijk willen we toe naar een toekomstbeeld 'Samen Texelleren' waarin de ruimteclaims op een kaart worden verbeeld en in de tekst inhoudelijk worden toegelicht. De uitwerking willen we per integrale opgave doen. De basis hiervan staat in de Ontwerp Omgevingsvisie maar de echte uitwerking vindt plaats in Programma's, na de vaststelling van de Omgevingsvisie.

De concept tekst van de Ontwerp Omgevingsvisie wordt teruggelegd in de laatste derde ronde participatie bij de inwoners, organisaties en ketenpartners. Dat gebeurt via ikgeefomtexel.nl, bewonersavonden in iedere dorpskern en overleg met de Texelse organisaties en ketenpartners.

Het is dan wel zaak om een omgevingsvisie te hebben waarmee we met een gerust hart naar de participanten kunnen gaan en waarbij zij het gevoel hebben nog steeds een bijdrage te kunnen leveren. De output van die laatste participatieronde gebruiken we om het toekomstbeeld aan te scherpen waar dat wenselijk is.

Daarna gaat de Ontwerp Omgevingsvisie Toekomst van Texel via commissie en raad, om vervolgens ter inzage te worden gelegd. Gedurende die zes weken kunnen zienswijzen worden ingediend. Met de Nota van Zienswijzen gaan we daarna weer via college, commissie en raad richting de definitieve Omgevingsvisie. Deze wordt door de gemeenteraad vastgesteld.

BIJLAGE OVERWEGINGEN RONDOM TOEKOMSTBEELD LANDELIJK GEBIED

Dit hoofdstuk is bedoeld als achtergrondinformatie ten behoeve van Hoofdstuk 7. De tekst is gebaseerd op het recent verschenen provinciale Analysedocument Ruimtelijk Voorstel. Daarin worden de uitdagingen voor het Noord-Hollandse landelijk gebied beschreven evenals de belangrijkste samenhangende factoren.

Het landelijk gebied

Een nog steeds groeiende wereldbevolking zal op een duurzame manier gevoed moeten worden en Texel kan daaraan bijdragen met goed ondernemerschap, goede natuurlijke omstandigheden en een gunstige ligging. Is het niet via primaire productie, dan wel via kennis, technologie en uitgangsmaterialen.

Tegelijkertijd lopen we aan tegen de landbouwkundige, ecologische, economische en maatschappelijke grenzen van het landbouwsysteem, waardoor we niet vanzelfsprekend op de oude voet verder kunnen gaan. Terwijl we in Nederland allerlei plannen en afspraken hebben gemaakt over bijvoorbeeld de toekomst van de woningbouw en de energievoorziening, ontbreekt een langetermijnperspectief voor het buitengebied. In het NPLG en PPLG (het nationaal respectievelijk provinciaal programma landelijk gebied) worden al lijnen uitgezet. Keuzes zijn hierin nog niet gemaakt.

Onontkoombare veranderingen

Wat voor Texel willen we in de toekomst zijn? Grote veranderingen komen op ons af. De Nederlandse bevolking blijft tot 2050 groeien en dat zorgt voor een grotere vraag naar ruimte voor woningen, mobiliteit, voedsel, zoet water, werkgelegenheid, energie, recreatie, circulariteit, natuur etc.. Tegelijkertijd verandert het klimaat: het wordt warmer, droger, natter, zilter, stormachtiger, extremer en de zeespiegel stijgt. De biodiversiteit neemt nog steeds af en binnen Nederland is relatief grote ongelijkheid in brede welvaart. En in de kernen, daar waar we willen verdichten om woningen te realiseren, zijn de gezondheidsrisico's het grootst.

Duidelijke en moedige keuzes zijn nodig, als het kan op basis van een aansprekend perspectief. Ook om Texel (nog) mooier te maken. De genoemde opgaven vragen ruimte op Texel. Als de sectorale ruimtelijke claims los van elkaar worden bekeken, is berekend dat in Noord-Holland minimaal 27% meer ruimte nodig is.

Een groter Texel zit er niet in, daarom is het zaak te kijken wat echt nodig is, waar we functies kunnen combineren en onder welke voorwaarden een ontwikkeling plaats kan vinden. Dit is een groot ruimtelijk en maatschappelijk vraagstuk over onontkoombare veranderingen en hoe we daar als samenleving mee om gaan. Hoe ziet dat eruit? Wat moeten we daarvoor inleveren, maar vooral wat krijgen we ervoor terug? Daar horen scherpe keuzes bij. En ook niet kiezen is een keuze. Dan 'gebeuren' ontwikkelingen zonder duidelijke sturing.

Naar toekomstbestendig evenwicht

We hebben op Texel te maken met topnatuur en toplandbouw. Om topspelers te kunnen blijven, zal de landbouw zich meer ontwikkelen naar kringlooplandbouw², geven we meer ruimte aan natuurlijke processen en wordt

² De term kringlooplandbouw wordt door provincie en Rijk gehanteerd. Op Texel hanteren LTO en gemeente de omschrijving 'toekomstbestendige landbouw' omdat daarin niet wordt voorgesorteerd op te maken keuzes.

'De term kringlooplandbouw heeft een bredere betekenis dan alleen het sluiten van de plantaardige en dierlijke kringlopen op verschillende schalen: het gaat om het tegelijkertijd realiseren van een beter verdienvermogen voor boeren en tuinders, én minder schadelijke emissies naar bodem, lucht en water, én om vergroting van de biodiversiteit. In kringlooplandbouw kunnen dieren een dragende rol hebben en zij worden respectvol behandeld. Zo ontstaat een landbouwsysteem dat niet meer tegen de grenzen aanloopt, maar uitgaat van een vruchtbare bodem en gezonde gewassen en dieren. Voor boeren moet het mogelijk worden gemaakt op deze wijze rendabel te produceren. Voor kringlooplandbouw bestaat geen blauwdruk: geen ondernemer is hetzelfde en ook de omstandigheden waarin boeren ondernemen, verschillen van bedrijf tot bedrijf. Daarom is het cruciaal om ruimte te bieden aan de inventiviteit van ondernemers om resultaten te boeken die passen bij het karakter van het eigen bedrijf en de toekomstvisie daarop, maar ook de lokale omstandigheden' (bron provincie NH in Ruimtelijk Voorstel Feb 24).

natuurbehoud met vergroting van de biodiversiteit een brede doelstelling die ook geldt buiten natuurgebieden. Ook op Texel zullen we rekening moeten houden met wat houdbaar is in de al duidelijke veranderende klimaatomstandigheden. Op de grens van natuur en landbouw kan dit extensivering van agrarische activiteiten betekenen in combinatie met natuurinclusief landgebruik, voedselproductie en herinrichting met een groen-blauwe dooradering.

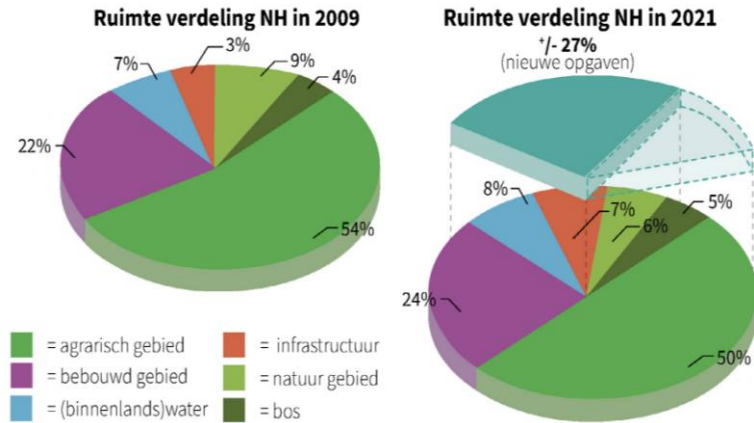

Fig. 6 De ruimteclaims in Noord-Holland zijn erg groot. Daarom moeten we zuinig omgaan met de ruimte die we hebben, door o.a. ruimte intensiever te gebruiken, door functies te integreren of soms door functies te wijzigen. Bron: provincie Noord-Holland

Opgave/doel	Ruimtegebruik hectares
10% piekwaterberging diepe polders	6600
vernatting (alle veenweidegebieden)	35000
uitbreiding van het watersysteem (boezemberging & noodoverloopgebieden)	...
voorraadberging / seizoensberging zoeter aan de randen van polders	...
toekomstige drinkwaterwinningen (& bijbehorende infrastructuur)	...
bescherming landbouwgronden	...
anticiperen op reserveren van toekomstige ruimtebehoefte rond keringen	...
bos binnen NNN	140
bos buiten NNN	1398
nog te realiseren natuur reeds beschermd via omgevingsverordening	4250
ruimte voor extensivering landbouw	...
nieuwe natuurverbindingen (huidig beleid, zijn indicatieve lijnen op de kaart)	340
6,4% groen/blauwe dooradering (3,6% reeds bestaand)	10000
14 windturbines NHN	1,5
19 windturbines NHZ (inschatting op basis van ambitie & cijfers NHN)	2
zon op dak, geluidschermen, parkeerplaatsen en land in NHN	2485
zon op dak, geluidschermen, parkeerplaatsen en land in NHZ	3310
wieringerhoek zonnepark 1,1 TWh	3700
65 transformatorstations	235
46km nieuwe hoogspanningsleiding (bovengrond, tracebreedte 100m)	460
mogelijke aanlanding waterstof 2x & elektriciteit 2x (excl. evt. extra 380kV stations)	19
elektrolyzers (nog onbekend hoeveel, inschatting 4 GW)	40
batterij-opslag < 200 MW	2
nieuwe bedrijventerreinen (uitgaande van hoogscenario's, waarvan 1117 in NHZ)	1250
ruimte voor glastuinbouw	420
184000 nieuwe woningen, gemiddeld 50 won/ha	3680
ruimte voor recreatie - groen/blauwe netwerken in de steden en dorpen	5000
waterstofbackbone (ondergronds)	...
ruimte voor kenniseconomie	...
Voorlopig totaal	78332,5

Fig. 7 Deze tabel ruimtegebruik betreft indicatieve inschattingen van de tot nu toe bekende ruimteclaims in Noord-Holland Dit is ongeveer 27% meer ruimte dan nu (bron: provincie Noord-Holland).

Wat speelt

De startversie van het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG) is halverwege 2023 door Gedeputeerde Staten vastgesteld. Deze wordt verder uitgewerkt in een ontwerp PPLG en uiteindelijk een definitief PPLG. Gezien de noodzakelijke transitie en het willen kunnen realiseren van doelen zijn (Rijks) middelen van belang. Maar

vooral ook een gezamenlijke kijk op de toekomst van de Texelse land- en tuinbouw; met en door de bestaande en toekomstige agrarische ondernemers, op eigen grond en op pachtgrond.

Zowel de landbouw- als de natuurgebieden zijn sterk verweven met het onderliggende water- en bodemsysteem. Natuurgebieden als de Wadden en de Texelse duinen zijn zelfs op Europese en wereldschaal uitzonderlijk. Qua landbouw is op Texel sprake van een schakering van akkerbouw, tuinbouw, veeteelt en bollenteelt. De Texelse landbouw is van belang voor de wereldwijde voedselvoorziening, bijvoorbeeld met haar pootaardappelen. Bijvoorbeeld de Eierlandse polder is een zeer productief landbouwgebied. De Texelse landbouw en de verbonden toeleveranciers, inkooporganisaties en vervoerders zijn vanouds krachtig en vernieuwend. Die innovatieve kracht wordt al gebruikt om te kunnen omgaan met veranderende productieomstandigheden.

In het Texelse landelijk gebied is de transitie al ingezet naar een toekomstbestendig evenwicht tussen landbouw en natuur waarbij water en bodem meer sturend zijn. De inzet is het afronden van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) in 2027 en het toewerken naar toekomstbestendige landbouw in 2040. Het doel is om uiteindelijk een robuust systeem te creëren waarin zowel de landbouw als de natuur in staat zijn om mee te bewegen met de effecten van klimaatverandering en de toenemende bevolkingsdruk en waarin de biodiversiteit toeneemt. Door stikstofuitstoot te verminderen wordt de natuurkwaliteit versterkt en zullen beperkingen voor verdere ontwikkelingen zoals woningbouw wegvallen.

Aan biodiversiteit buiten de natuurgebieden wordt in Noord-Holland gewerkt door het aanleggen van 10% groenblauwe dooradering, meer bos (bossenstrategie) en agrarisch natuur- en landschapsbeheer. Dit draagt bij aan de ambities voor de algehele verbetering van de kwaliteit van bodem en water. Door bevolkingsgroei is steeds meer behoefte aan recreatiemogelijkheden. Een belangrijke neven doelstelling is dan ook het beleefbaar houden van de natuur en het landelijk gebied.

Oppakken opgaven landelijk gebied en het PPLG

Om de opgaven in het landelijk gebied in samenhang op te pakken werkt de provincie Noord-Holland aan het Provinciaal Programma Landelijk Gebied (PPLG). Dit is de provinciale uitwerking van het Nationale Programma Landelijk Gebied en is bedoeld als samenhangend beleidskader voor het landelijke gebied.

In juni 2023 is de startversie van het PPLG vastgesteld. In deze startversie is een uitwerking opgenomen van de nationale opgaven voor biodiversiteit, stikstof, water en bodem, klimaat en het perspectief voor de landbouw. Daarnaast bevat het een uitwerking van de provinciale doelstellingen voor het landelijk gebied op de thema's landschap, erfgoed en recreatie.

De uitwerking van het PPLG gaat plaatsvinden in gebiedsprocessen en sluit aan bij het Rijksbeleid voor het landelijk gebied. De thema's woningbouw, energievoorziening, infrastructuur en economie worden niet uitgewerkt in het PPLG. De ruimtelijke afweging tussen de belangen uit het PPLG en de overige belangen wordt in het komend jaar verwerkt in een Ruimtelijk Voorstel dat door provincie en gemeenten wordt opgesteld.

De term 'toekomstbestendige landbouw' heeft een brede betekenis. Het gaat dan om het sluiten van de plantaardige en dierlijke kringlopen en het tegelijkertijd realiseren van verdienvermogen voor boeren en tuinders, minder schadelijke emissies naar bodem, lucht en water, om vergroting van de biodiversiteit, klimaatmaatregelen te nemen, over voldoende zoet water op het juiste moment te kunnen beschikken én om nog diervriendelijker te worden.

Zo ontstaat een Texels landbouwsysteem dat uitgaat van een vruchtbare bodem en gezonde gewassen en dieren waarbij het voor boeren mogelijk moet zijn rendabel te ondernemen. Hiervoor bestaat geen blauwdruk: geen ondernemer is hetzelfde en ook de omstandigheden waarin boeren ondernemen, verschillen van bedrijf tot bedrijf. Daarom is het cruciaal om ruimte te bieden aan de inventiviteit van ondernemers om resultaten te boeken die passen bij het karakter van het eigen bedrijf, de lokale omstandigheden en de toekomstvisie daarop.

Naar Samen Texellieren

Voor het perspectief voor de Texelse landbouw zou een gemeenschappelijke visie en misschien zelfs een landbouwakkoord een belangrijke stap zijn. Het gaat dan ook om een afwegingskader voor de ruimteclaims van opgaven van buiten de landbouw. Bijvoorbeeld over grond voor het aanleggen van bos, de noodzakelijke waterberging, woningbouw, verzwaring van het energienetwerk, uitbreiding van bedrijventerreinen of de

pachtvoorwaarden van natuurbeheerders. In de startversie van het PPLG zijn onderstaande ruimtelijke opgaven gedefinieerd. Deze opgaven zijn vooral doelgericht en nog niet ruimtelijk vertaald voor Texel.

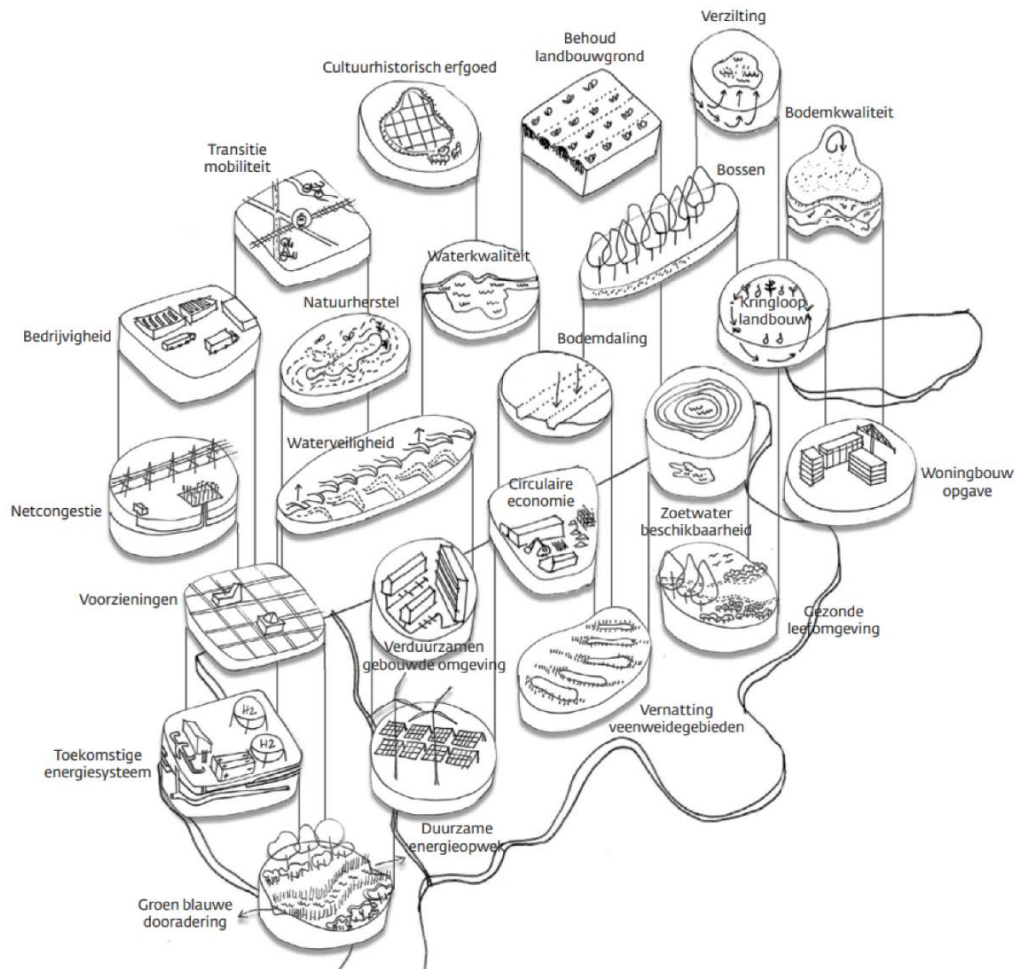

Fig. 8 De opgaven voor Texel en Noord-Holland (bron: provincie Noord-Holland)

Bescherm landbouwgrond

Vanwege verduurzaming heeft de landbouw ruimte nodig. Onder andere voor extensivering daar waar het op Texel gewenst of nodig is, een ruimere vruchtwisseling, minder mestgebruik en verplichtingen voor bufferstroken en teeltvrije zones. Maar ook andere functies vragen om ruimte. De verwachting is dat het areaal landbouwgrond op Texel zal afnemen. In Noord-Holland is door functieverandering is het aandeel landbouw sinds 2000 met 4,7% verminderd tot 47% (156.700 ha) van het landgebruik.

Hoe behoud en bevorder je het agrarische ecosysteem op Texel in lokale, regionale en (inter) nationale context? Ook Texel speelt een rol in de globale voedselvoorziening en het zekerstellen ervan. De Texelse agrariërs vormen een dynamisch weefsel waarin uitwisseling plaatsvindt van grondstoffen, halfproducten, kennis en reststoffen. Wat kunnen smart farming, teelt van duurzaam voedsel met biologische bestrijdingsmiddelen, biobased materialen, eiwittransitie en groene energie voor Texel betekenen? Willen we op Texel goede vruchtbare landbouwgronden planologisch nader beschermen vanwege de kwaliteit van bodem, natuurlijke waterbeschikbaarheid en agro-economische betekenis?

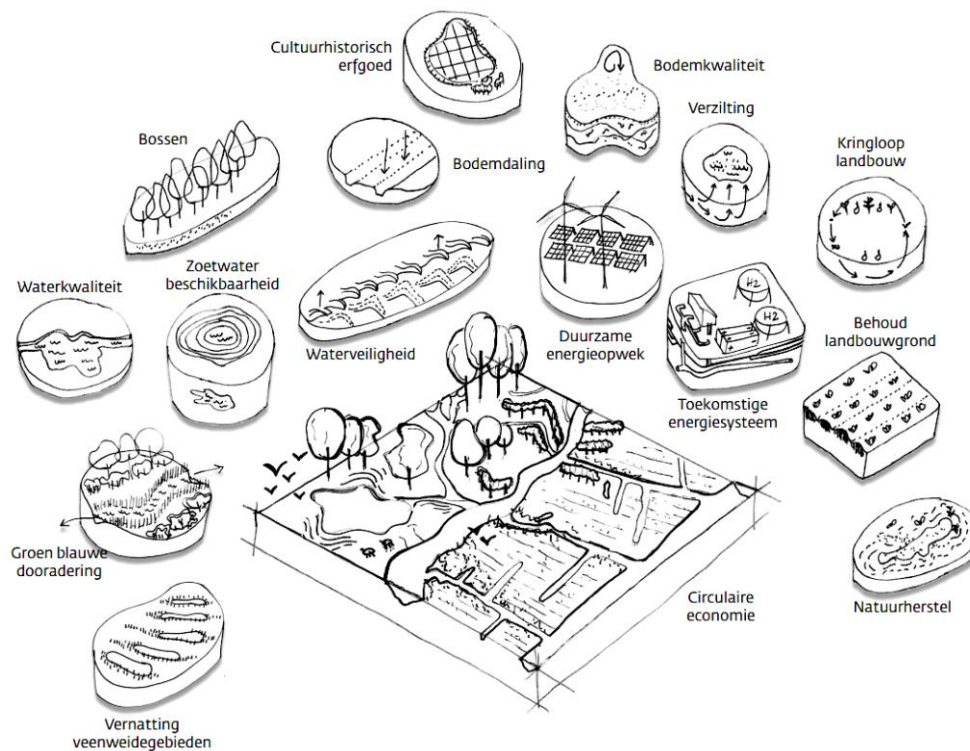

Fig. 9 De opgaven en integratie-kansen (bron: provincie Noord-Holland): een blauwdruk voor Texel?

Waar komt het op neer?

Het anticiperen op veranderingen gaat ook over de beschikbaarheid van grond en zoet water, over biodiversiteit, kringlopen en klimaatbestendigheid. Dat vraagt een transitie van de Texelse landbouw. Het hangt ook samen met de vraag wat te doen met beschikbaar komende grond door stoppende agrariërs. Een visie over hoe de Texelse landbouw zich verder kan ontwikkelen en hoeveel ruimte hiervoor nodig is zal onderdeel moeten zijn van de Omgevingsvisie. De landbouw is onmiskenbaar deel van de oplossing voor de grote opgaven. Hierbij is blijvende aandacht nodig voor het verdienvermogen van de agrarische ondernemer en voldoende ruimte en tijd voor de landbouwtransitie.

Botsingen en kansen met andere opgaven

De ingezette doelstellingen voor natuur, landbouw, water en recreatie kunnen onderling botsen. Denk aan recreatiedruk versus natuurontwikkeling. Of de bossenstrategie versus het behoud van goede landbouwgronden, waterpeilverhoging versus behoud agrarische productie. Een groeiende Texelse bevolking en de daarbij horende groei van woningen en werklocaties, zorgt voor meer druk op het systeem. Tegelijkertijd biedt het kansen voor een natuur- en klimaat-inclusieve inrichting. De inzet zal gericht zijn op het zo ruimte-efficiënt mogelijk omgaan met de ruimte voor een duurzame economie, woningbouw en toekomstbestendige landbouw.

De Texelse agrariërs werken al eeuwenlang samen, kennen elkaar en de specifieke lokale kenmerken en omstandigheden. Dat bevordert niet alleen de betrokkenheid maar ook de oplossingsgerichtheid. Naast de opgaven die in het PPLG in samenhang worden beschreven (natuur, klimaat, stikstof, landbouw, landschap, erfgoed, bodem, water en recreatie) landen de effecten van andere (Rijks)opgaven deels ook in het landelijk gebied. Zoals rondom energieopwekking en -opslag, de aanleg van (energie-)infrastructuur, woningbouw en circulaire bedrijventerreinen. Ook dat zal op Texelse niveau moeten worden opgepakt, samen met organisaties van buiten Texel, zoals HHNK, provincie, LTO, Stivas, natuurbeheerders en collega gemeenten in de Kop.